

підтримки. Це знижує ефективність реалізації державних і міжнародних програм та обмежує участь МСП у грантових конкурсах.

Таким чином перспективним напрямом є поєднання державної, міжнародної та приватної підтримки через механізми гарантійних фондів, співфінансування та цифрові платформи, що спростують доступ до фінансування для малого бізнесу в усіх регіонах України. Синергія державної, міжнародної та приватної підтримки може стати основою для створення ефективної системи фінансування малого бізнесу, що сприятиме економічному зростанню, інноваційності та відновленню української економіки.

Список використаних джерел

1. Організація з надання грантів «Business Grant» – Режим доступу: <https://diia.gov.ua/services/grant-na-vlasnu-spravu>
2. Аналітична записка «Доступність фінансових ресурсів для українського бізнесу» / Підгот. Володимир Ланда, Єлєазар Левченко, Олександра Мироненко – Режим доступу: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/07/fin-result-1-dostup-do-finansuvannya-msp-1.pdf>
3. Середа А. М., Пономарьова Г. А. Джерела та проблеми фінансування малого бізнесу в Україні. Одеський національний економічний університет – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/rozvytok-malogo-ta-serednogo-biznesu-v-umovah-globalizatsiyi-svitovoyi-ekonomiky-27-kvitnya-2017-r/>
4. Які програми доступу до фінансування для МСП є в Україні та в чому відмінності? [Електронний ресурс] // Дія.Бізнес : офіційний сайт. Фінансування та програми підтримки – Режим доступу: https://business.diia.gov.ua/finance/handbook/yaki_programi_dostupu_do_finansuvannya_dlya_ms_p_e_v_ukrayini_v_chomu_vidminnosti
5. Джерела фінансування малого бізнесу в Україні [Електронний ресурс] // Studwood : студентський портал. – Режим доступу: https://studwood.net/1371347/finansy/dzherela_finansuvannya_malogo_biznesu_ukrayini

Штифурак Є. М.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
студентка БП «Економіка», 1 курс

ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Банківська система є невід'ємною частиною фінансового сектору та відіграє вирішальну роль у розвитку національної економіки. Уряд України та Національний банк України створюють необхідні правові та інші умови для розвитку сучасного, високорозвиненого та конкурентоспроможного банківського сектору, який відповідає інтересам економіки та забезпечує високий рівень банківських послуг населенню та організаціям. Усі сфери діяльності залежать від стабільного функціонування банківської системи, яка є основою виробничих та операційних процесів. Вона створює умови для стабільного економічного розвитку та є основним джерелом нагромадження капіталу в економіці країни. Однак, у період воєнного стану банківська система зіткнулася з низкою викликів та втрат. Ці проблеми потребують постійного моніторингу та пошуку шляхів стабілізації та подальшого розвитку банківської системи, що свідчить про актуальність обраної теми. Незважаючи на численні труднощі, система продовжує функціонувати. Банки намагаються забезпечити безперебійну роботу своїх відділень в регіонах, в яких не відбуваються безпосередньо бойові дії [1].

Банківська система відіграє важливу роль посередника між різними учасниками фінансового ринку. Це зумовлено тим що вона складає основу кредитної системи країни і акумулює більшість ресурсів. Відповідно така надзвичайно важлива ланка руху ресурсів має

встановлені положення та принципи функціонування. До них належать: законність, економічна самостійність та незалежність, відповідальність за свої зобов'язання, легальність операцій, дотримання нормативів НБУ, забезпечення права вибору банківської установи для клієнтів та виконання взятих на себе зобов'язань. Важливим принципом діяльності банку особливо в умовах війни є збереження довіри з боку клієнтів. Сьогодні можна стверджувати, що населення України довіряє банківській системі. Так, за даними Ощадбанку, протягом першого місяця активного вторгнення залишки коштів на рахунках фізичних осіб зросли на 8,6 млрд грн. Завдяки постійній взаємодії з клієнтами, фізичними та юридичними особами, банки забезпечують своєчасне виконання всіх фінансових зобов'язань перед вкладниками, кредиторами та засновниками. Тому робота банківської системи під час війни надзвичайно важлива, адже саме вони здійснюють платежі населення та бізнесу. Як і в мирний час, діяльність банків у період воєнного стану повинна базуватися на всіх вищезгаданих принципах. Проте головним принципом функціонування цієї системи є підтримка довіри громадян. Завдяки цій довірі клієнтів, як фізичних, так і юридичних осіб, банки можуть забезпечувати безперервне надання послуг навіть у складних умовах війни [1; 2].

Нині важливого значення набувають оцінки трансформаційних змін у банківській системі. На основі виявлених закономірностей та певних тенденцій можна зробити висновки про ефективність регулятивних заходів та подальші перспективи розвитку. Так банківська система України за період 2021 – I квартал 2025 рр. зазнала суттєвих структурних змін. Кількість платоспроможних банків скоротилася з 71 до 60, що свідчить про процеси консолідації та вихід слабких гравців через підвищені регуляторні вимоги та зниження фінансової стійкості. Власницька структура сектору змінилася: державні банки збільшилися з 4 до 7 установ, іноземні зменшилися з 20 до 14, а приватні – з 47 до 39. Це відображає посилення ролі держави у забезпеченні фінансової стабільності та концентрацію ресурсів у стійкіших установах. Концентрація активів у великих банках зросла: 10 найбільших установ контролюють понад 90% чистих активів, зокрема ПриватБанк утримує понад 20%. Зміни структури активів демонструють обережну кредитну політику та переорієнтацію на безризикові інструменти: кредити бізнесу скоротилися з 26,3% до 18,2%, кредити фізичним особам – з 9,8% до 7%, натомість частка державних цінних паперів перевищила 27%, а депозитні сертифікати НБУ зросли з 10,4% до 21,1%. Фінансові результати сектору відображають адаптацію до умов війни. У 2022 р. банки зазнали збитків через зростання кредитного ризику, однак вже у 2023 р. сектор досяг рекордних прибутків із високою рентабельністю капіталу – до 58%. У 2024 р. спостерігалися епізодичні збитки, а на I кв. 2025 р. прибутковість відновилася до 40,3% [3; 4].

Власне серед основних проблем та викликів з якими стикнулася банківська система в період війни можна виокремити такі:

- нестача трудових ресурсів. У банківських установах відбувається чимале скорочення кадрів що безпосередньо пов'язано з бойовими діями та загрозою ракетних обстрілів. Значна втрата трудових ресурсів завдала великого удару для банківської системи;

- завислі платежі. Ця проблема з'явилася коли банки намагалися достроково виплатити заробітну плату чи надати матеріальну допомогу своїм співробітникам. Також траплялися випадки затримки платежів, спрямованих на гуманітарні та оборонні цілі;

- загроза кібератак. Зокрема за період 2022-2023 років було здійснено понад 4000 кіберінцидентів. В зв'язку з цим торгові мережі були вимушені продавати товари лише за готівку;

- перевищення лімітів касових залишків. Продуктові магазини, автозаправки та інші об'єкти, що знаходяться на окупованій території мають проблему вирішення перевищення готівкових лімітів. Це пов'язано з припиненням інкасації на таких територіях через ризики мародерства. Тому одні заклади приймають тільки готівку інші – платіжні картки;

- арешт банківських рахунків. Дана проблема виникає при здійсненні виконавчих впроваджень. Йдеться насамперед про вилучення карток боржників. Через це ВПО не мають можливості використати гроші які отримують від своїх родин. Тим не менш держава частково

розв'язала цю проблему, розблокувавши рахунок особам, у яких борг не перевищує 100 тис грн.;

- втрати за попередньо надані кредити. З початком війни кредитування в Україні припинилося. Більшість раніше виданих кредитів фізичним та юридичним особам, ймовірно, не буде повернено. Торгово-промислова палата України оголосила надзвичайний стан, що підтверджує ускладнення виконання вимог під час воєнного стану.

Проблеми та виклики, з якими зіткнувся банківський сектор, внесли свої корективи в умови його функціонування, однак принципи функціонування навіть у кризовий період повинні залишатися незмінними. Тому аби зберегти довіру з боку населення НБУ та інші структурні підрозділи банківського сектору повинні були швидко розробити заходи для врегулювання та стабілізації ситуації [1].

НБУ впроваджує антикризові заходи, що ґрунтуються на таких принципах:

- захист інтересів клієнтів, забезпечення прозорості та доступу до вкладень;
- підтримка платоспроможності та ліквідності банків;
- прозорість звітності, адже достовірна інформація допоможе регулятору розуміти реальну ситуацію та здійснювати ефективну політику [2].

НБУ впродовж цього часу прийняв ряд важливих рішень, а саме: встановив обмеження діяльності банків на валютному ринку, скоротив відтік іноземної валюти, а також встановив ліміти на готівкові операції. Серед основних заходів варто виділити такі:

1. Підтримка ліквідності фінансових установ через рефінансування та розширення взаємодії з центробанком, що забезпечило безперебійну взаємодію з клієнтами та платіжну стійкість в надзвичайних умовах;

2. Обмеження відтоку капіталу було забезпечено контролюванням купівлі іноземної валюти та виводу грошей за кордон. Завдяки цим заходам вдалося підтримувати девальваційні очікування та обмеження спекулятивного тиску;

3. Посилення моніторингу фінансових стану банківських систем дозволило виявити на ранніх стадіях погіршення платоспроможності та ризику втратити капітал проблемними банками;

4. Розвиток макропруденційного регулювання для зниження системних ризиків та проциклічності фінансової системи, оновлення вимог до капіталу, ліквідності та ризик-менеджменту, поступове повернення до Базельських стандартів і вдосконалення стрес-тестування банків.

Отже антикризова політика НБУ у 2022-2024 мала важливе значення для стабілізації банківського сектору, захисту вкладників та врегулювання фінансової ситуації в державі. Однак у дослідженнях О. Г. Агрес, О. Б. Садура «Стан банківської системи України в умовах війни: проблеми стабільності та стратегічні орієнтири розвитку. Фінансова політика. 2025» було виявлено низку проблем у банківській системі. Однією з головних загроз для неї стало зростання кредитних ризиків через зниження платоспроможності підприємств і населення. Руїнування інфраструктури, скорочення доходів і втрата ринків збуту спричинили погіршення якості кредитних портфелів та збільшення частки проблемних активів (NPL), що зменшило прибутковість банків і підвищило потребу у формуванні резервів. Унаслідок цього знизилася здатність банків фінансувати реальний сектор економіки, зокрема інвестиційні проекти, оскільки більшість установ віддає перевагу короткостроковим операціям і вкладенням у державні цінні папери. Це призвело до деформації кредитної функції банківської системи. Крім того, війна уповільнила процеси фінансової інклюзії, особливо у прифронтових і тимчасово окупованих регіонах, де доступ до фінансових послуг суттєво обмежений.

Стратегічні напрями розвитку банківської системи передбачають відновлення кредитування реального сектору, насамперед малого та середнього бізнесу, який є основою економічного відновлення. Важливим завданням залишається розширення державно-приватного партнерства для залучення інвестицій і реалізації інфраструктурних проектів. Особливу роль відіграє цифрова трансформація банківських послуг, що сприяє підвищенню ефективності, якості обслуговування та конкурентоспроможності фінансових установ. Подальший розвиток системи пов'язаний також із інтеграцією в європейський фінансовий

простір, упровадженням європейських стандартів і розширенням співпраці з міжнародними фінансовими інститутами [3].

Отже, банківська система України під час війни зазнала значних змін як у структурі, так і в роботі. Збройний конфлікт спричинив втрату частини активів, скорочення кількості банків, посилення ролі державних установ і зменшення участі іноземного капіталу. Ринок став більш концентрованим – більші банки зосередили більшість активів, що одночасно підвищує стійкість, але знижує конкуренцію. Вони сконцентрувались на збереженні ліквідності та підтримці державних фінансів, скоротивши кредитування бізнесу й населення через високі ризики. Антикризисні дії НБУ допомогли уникнути системної кризи та зберегти стабільність сектору, однак залишаються проблеми – зростання частки проблемних кредитів, обмежене фінансування економіки й слабка фінансова доступність у постраждалих регіонах. Попри це, банківський сектор демонструє стійкість: зростає депозитна база, впроваджуються цифрові технології та вдосконалюється управління ризиками. Надалі розвиток системи має бути спрямований на підтримку економічного відновлення, зміцнення фінансової стабільності, розширення доступу до банківських послуг і відновлення довіри населення.

Список використаних джерел:

1. Прокопенко Н. С., Мирончук В. М., Шипель І. В. Принципи функціонування банківської системи України в умовах війни. *Фінанси, банківська справа та страхування*. 2022. С. 2–7. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1556/1497>.
2. Руцишин Н.М. Сучасний стан банківської системи України та перспективи її розвитку / Руцишин Н.М. та ін. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2024. С. 29–35. URL: <http://www.journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1512/1423>.
3. Агрес О. Г., Садура О. Б. Стан банківської системи України в умовах війни: проблеми стабільності та стратегічні орієнтири розвитку. *Фінансова політика*. 2025. С. 74–80. URL: https://re.gov.ua/re202502/re202502_073_AhresOH,SaduraOB.pdf.
4. НБУ - про фінансовий стан банківської системи під час війни - FINBALANCE. FINBALANCE. *Все про економіку та фінанси*. URL: <https://finbalance.com.ua/news/bankivska-sistema-ukrani-popri-viynu-zumila-zbilshiti-depozitniy-i-kreditniy-portfel>.

Щербаков Д.В.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
студент БП «Економіка», 4 курс

Наукова керівниця: Палієнко Т.П.,

PhD з економіки, старший викладач кафедри економічної теорії

БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

24 лютого 2022 року стало величезним викликом для банківської системи України, який та повинна була пройти через критичну важливість цього сектору економіки для функціонування держави та населення в цілому. При сценарії дисбалансу попиту та пропозиції банківських послуг або нестачі ліквідності, в державного управління могло б не вистачити інструментів фінансової підтримки країни та протидії ворогу, а населення, втративши економічні можливості та довіру до банківської системи завдало б критичного тиску на останню, що могло б як мінімум зруйнувати надії на здорову економічну діяльність країни, а як максимум призвести до падіння всієї банківської системи чим неодмінно скористався би ворог. Завданням цієї доповіді є аналіз деталей та вирішення кризи початку повномасштабної війни та розвиток банківського сектору під час продовження військового стану

З початку повномасштабної війни, Національний банк України не вдавався до стандартних інструментів монетарної політики послуговуючись виключністю положення (лише в червні піднявши облікову ставку до 25%, та в липні зафіксувавши курс гривні до